

ŠTĚPÁNKA MATUŠKOVÁ / 12. 5. 2016

Od toho jsme tady, aby oko diváka bylo spokojené

Pohled do promítací kabiny archivního kina NFA Ponrepo

V sále kina Ponrepo se schází první návštěvníci. Pan Říha, muž, na němž závisí zdar dnešního promítání, je ale už dávno na svém místě. Promítání chystá ve své kabině minimálně hodinu předem. Dnes se hraje polský povídkový film *Muž pod postelí* z roku 1967.

Teplota stoupá

Patnáct minut do začátku a promítač pouští „přestávkovou hudbu“. Zároveň na plátno posílá první paprsky se slidy, kterým říká postaru „diáčky“, kde dochvilní diváci vidí reklamu na Ponrepo, upoutávky na příští program a reklamy partnerů. Na chvíli zapíná stroje na prázdno a zase je vypne. „Uvnitř je olejová náplň, tak aby se prohřála. Dvě tři minutky. Jako když v zimě necháte motor auta chvíli běžet.“ Atmosféra jako před dostihy, teplota stoupá a to doslova. U strojů je v kabině horko, promítači se třpytí čelo. Dnes večer promítají dva. Svou kolegyni Květuši představuje pan Říha hrdě jako své profesní dítě. Učí ji všem dovednostem svého řemesla, které se už dnes, snad s výjimkou průmyslovky v Panské ulici, nikde na škole neučí.

Na chvíli zapíná pan Říha stroje na prázdno a zase je vypne. „Uvnitř je olejová náplň, tak aby se prohřála.”

Na stole leží pět kotoučů pětatřicítkového filmu, což je pět dílů po dvaceti minutách. „Kopii prohlédneme na převíjecím stole, opravíme závady a přetočíme na začátek. To se nemůže dělat teprve před projekcí. Kdyby s kopíí bylo něco špatně, abychom to stihli opravit. To víte, jsou to archivní filmy a čím starší kopie, tím je zpravidla víc poškozená.” Promítači NFA proto běžně opravují slepky a děrování. Tam kde je natržená perforace, zastříhnou pás do obloučku, ukazuje pan Říha, aby hladce prošel promítacím strojem.

Muži pod postelí promítači jen zkontrolovali slepky, poškození neměl žádné. Se svými 2284 metry se vešel do pěti zelených archivních krabic. Doprovází ho karta Stav kopie, což je dokument, kde je pečlivě zaznamenáno, kde se kopie promítala, jak se používá a vůbec co se s ní děje. „Je to taková občanka filmu,” říká pan Říha a dívá se přitom do tabulky, která přepočítává metry na délku projekce. Muž to pod postelí musí vydržet 1 hodinu a 25 minut.

Promítačem podle sluchu

„A jéééé, pan promítač má velkou radost, v uvozovkách,” říká pan Říha, ale zůstává v klidu. Zapnul ještě chvilku před samotným promítáním stroj s už vsazeným kotoučem a poslouchá zvuk. „Kopie je smršťená a seschlá. Podle zvuku. Šíleně to rachotí. Musíme na ni dávat pozor.” Návštěva může potvrdit, že nevytvořené ucho v i tak dost hlasitém hřmotu promítačky žádnou nuanci tónů nepozná. „Učil jsem svou kolegyni rozlišovat

zvuky, aby včas poznala, když se s kopií něco děje. Já už to ucho mám a ona už skoro taky,” vypráví pan Říha. „Onehdy jsem slyšel uvolněnou filmovou dráhu. V první fázi se změní zvuk a pak se obraz začne chvět. Tak jsem dráhu přitáhl a jelo to hladce. Od toho jsme tady, aby oko diváka bylo spokojené.” Některé kopie jsou podle pana Říhy tak opotřebené, že už skákání srovnat nejde. „Ale jsme archivní kino. Diváci vědí, s čím mají tu čest a jsou do jisté míry tolerantní, ale ne zas moc,” míní pan Říha.

„Kopii prohlédneme na převíjecím stole, opravíme závady a přetočíme na začátek.”

Šest okeniček

Za deset minut začátek promítání. Kopie je založená na obou strojích – první a druhý díl. Promítač kontroluje formát a objektiv. Muž pod postelí je na klasickém „academy format” 1:1,37, čemuž odpovídá i okenička a objektiv. U promítačky leží pět okeniček dalších formátů, které lze v Ponrepu promítat: 1:1,33 pro němý film, 1:1,19 pro první zvukové filmy, následuje klasický formát, potom 1:1,66, 1:1,85, až po největší cinemascope 1:2,35. „Ten mám stejně nejraději. Poskytuje nejširší obraz a nejlepší zážitek,” uznává pan Říha. Šíři 70 mm v Ponrepu nemají, nevešel by se jim sem už další stroj. „Jeden stroj jsem ale pomohl pořídit do nového sídla NFA, abychom mohli promítat všechny formáty. V Praze už žádné fungující kino na sedmdesátku není. Bývaly tu dvě, Alfa a Moskva. V Alfě se hrály americké muzikály a v Moskvě spíš sovětské válečné filmy. My jsme chodili raději do Alfy,” směje se pan Říha.

Za dvě minuty se začíná a pan Říha „gongá“. A ne jen tak obyčejně. „Sehnal jsem na internetu krásný německý čtyřtónový gong. Sice je to digitální nahrávka, ale je to zvuk starobylého mechanického gongu nasnímaný přes mikrofon. Gongá s ním asi půlka Prahy, máme na síti takovou skupinu promítačů a řada z nich si ho ode mě vzala.“ Zápal pro věc člověka vede po fascinujících cestičkách...

„Teď normálně vyjedeme. Budu se muset soustředit.“

Za minutu pan Říha zapaluje lampu a stroj začne naplno hučet.

Když udeří půl, ozve se gong znovu, i v kavárně, aby přilákal opozdilce. „Teď normálně vyjedeme. Budu se muset soustředit,“ vysvětluje pan Říha, ale pokračuje:

„Principiálně se zhasne v sále, pustí se film a zaostří se. Zkuste to odpozorovat. Už zhasínám.“

Promítač pouští film, rychlým pohybem zaostří objektiv a už to jede se vší parádou. Ze své kabiny ovládá také oponu, která musí po stranách pěkně rámovat obraz, pan Říha ji trochu stahuje. Ještě srovnává výšku titulků, aby nebyly moc vysoko, a po chvílce jde zkontrolovat zvuk přímo do sálu malými dvířky na balkón, s maximální opatrností, aby nikoho nevyrušil. V sále sedí asi deset lidí. „Dneska jsou tu jen fajnšmekři,“ hodnotí to pan Říha. „Hrajeme i pro jednoho, jsme státní organizací, je to veřejná služba.“

Za deset minut začátek promítání. Kopie je založená na obou strojích – první a druhý díl.

Značky pro promítače

Za chvíli pojedou druhý díl připravený na druhém stroji. Česká Meo pětka má na svou dobu, jak říká pan Říha, „vymakané zařízení“. Je to poloautomat. Na filmovém pásu je na jednom okénku nalepená hliníková fólie v místě, kde je potřeba rozjet druhý díl. Na filmu ji postřehnete vlevo jako černou čmouhu jen, když na ni číháte. Přes hliník se spojí kontakty ve snímači značek, který dá elektrický povel druhému stroji, aby se zapnul a první stroj po vyběhnutí pásu přes koncový vypínač sám vypne.

Takzvané optické značky pro promítače, používané pro ruční přepínání a oznamující blížící se konec dílu, jsou naopak v pravém horním rohu obrazu. První se objeví čtvereček, což je signál pro promítače „spustit motor“ a o 7 sekund později kolečko, což znamená: „přepnout!“. Těch sedm sekund je potřebných k rozběhu a synchronizaci obou strojů. „Ale člověk i u toho poloautomatu stejně musí být, občas to selže. U nás promítač u stroje sedí celou dobu. To není tak, že zapne stroj a odejde někde na kafe,“ dodává pan Říha, který se od promítačky skutečně ani nehne a pro jistotu drží prst na zeleném knoflíku, kdyby se vymakaný poloautomat nezapnul.

„Dneska jsou tu jen fajnšmekři.“

Po sejmutí prvního dílu ho promítač hned převine na převíjecím stole na začátek a jde vložit třetí díl. „A tím je uzavřený jeden cyklus promítání, který se během představení opakuje podle počtu dílů. Na konci se zavře opona a rozsvítíme,“ popisuje pan Říha. Na stole v kabině už jsou nachystané krabice s dalším programem Ponrepa: Démanty noci a menší krabice s krátkým filmem Jana Němce Sousto z roku 1961, dále Jeho děvče Pátek, příběh Marie a Juliána, Konec krise, a sloupek krátkých filmů pro děti v menších krabicích. Promítač má pracovní dobu od 14:00 do 22:30, podle délky filmu. Před promítáním připravuje kopie, opravuje je. Mezi představeními má někdy jen deset minut, jindy půl hodiny. Dva filmy každý večer.

Teď už se ale na stroji roztáčí třetí díl. Na pásu se objeví políčko START, promítačka se už točí, ale ještě nepouští světlo. Dalších sedm vteřin trvá, než se otevře prolínací klapka a děj může pokračovat. Na pásu se odpočítává 7, 6, 5, 4, 3, ..., světlo.

„U nás promítač u stroje sedí celou dobu. To není tak, že zapne stroj a odejde někam na kafe.“

Profil Romana Říhy najdete [zde](#).

Foto: Jitka Hejtmanová, (c) NFA.